

"Kaziye-i mutlaka, bazen külliye ve kaziye-i vaktiye-i münteşire, bazen daime suretinde görünür." cümlesini izah eder misiniz?

"Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de birisini diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur." (Mâide, 5/32)

"Üçüncüsü: Kaziye-i mutlaka, bazan külliye ve kaziye-i vaktiye-i münteşire, bazan daime suretinde görünür. Halbuki bir fert, bir zamanda hükme mazhar olsa, kaziyenin mantıkan sıdkına kâfidir. Ehemmiyetli bir kemiyet olsa, örfen dahi doğrudur. Nasıl ki, her mâhiyette bazı hârikulâde efrad veya o nev'in nihayet derecede tekemmül etmiş bir fert veya her fert için acip şeraiti câmi harika bir zaman bulunur ki, sair efrad ve ezmine o ferde veya o zamana nisbeten zerreler kadar, küçücük balıklar balına balığına nispeti gibidir."(1)

Bu ayetin zahiren mübalağa içerdiği ve belâgat kaidelerine aykırı olduğu iddia ediliyor. Ve Üstad Hazretleri de bu ayetin ayn-ı belâgat içinde mükemmel ve ince manalara işaret ettiğini maddeler halinde izah ediyor. Bu üçüncü madde de buna matuf bir cevaptır.

Bazen bir insanı öldürmek çok insanları öldürmeye hatta katliamlara kapı aralar. Mesela, büyük ve kalabalık bir aşiretin masum bir adamını yine büyük ve kalabalık bir aşiretin canı bir adamı zulmen katlettiğini farz edelim. Ve akabinde iki aşiret arasında büyük bir kan davası ve kıtal başladığını ve neticede binlerce adam öldüğünü kabul edelim. O ilk cinayeti işleyen katil adam o binlerce cinayete sebebiyet verdiği için, bin cinayet işlemiş gibi günah ve zulme girmiş olur. Bunun tarihte örnekleri çoktur.

İşte ayetteki **"Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir."** ifadesi bu canı için tam mutabık ve aynı hakikattir ve gayet yüksek bir belâgattir. Ayetin bu mutlak kaziyesi, yani hükmü böyle bir hadise ile doğru ve sadık olur. Hatta bu tür cinayetlerin çokluğu ile ayetin bu hükmü kati ve umumi hükmüne geliyor. Özellikle Birinci ve

İkinci Dünya savaşlarındaki azim cinayetler bu ayetin hakikatli masadıkları hükmündedir.

Lakin yine de bu hükmü her cinayete teşmil etmek iktiza etmiyor. Zira ayetteki “**bütün insanları öldürmüş gibidir**” hükmü mutlak bir teşmil ve ihata anlamında umumi ve genel geçer bir hüküm değildir. Gerçi cinayetten korkutmak ve sakındırmak açısından ihatalı ve umumidir, lakin hukuk ve hüküm açısından yalnızca bir adamı öldürmüş birisi için cari değildir. Yani sadece bir cinayet işlemiş birisinin bütün insanları öldürmüş gibi yargılanması ve ona göre ceza ve azaba maruz kalması bu ayetten anlaşılabilir.

(1) bk. [Sünuhat, Kur'an'da Mübalağa ve Mücazefe Yoktur.](#)

İlave bilgi için tıklayınız:

- [Üstad, Muhakemat'ta, gıybet katl gibidir, ayakta bevl etmek zina gibidir vb. sözleri dengesiz olarak niteliyor. Ancak Yirmi Dördüncü Söz'de ise, gıybet katl gibidir, hadisinin açıklamasını yapıyor. Nasıl anlamalıyız?](#)